

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Comparatur cum Thucidide. Capvt LXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

infelicissimum, qui cum vigorem corporis in exercitationibus eloquentiae penè consumpserit, pastoritia fistula excipietur à populo, Nautae verò remulenti suggestum tenerent, & regnarent in foro. Quo audito Saryrus petijt, num aliquos Euripidis, aut Sophoclis versus teneret memoria: Et perbellè, inquit Demosthenes, mox cum recitantem audiuit, vocemque inconditam, & vultum, & gestum oratoris reformauit, finxitque in melius, ex quo non mediocrem actionis fructum Demosthenes est consequutus. Quantum sibi vim faceret, declarauit illa, quòd indecorum humeri motum suffixo veruculo coercuerit: quòd in spelunca, dimidia parte capitis rafa, ad fouendam laboris assiduitatem abdiderit, quòd Neoptolemo mimo decem millia diachmarum dederit, vt integros verborum ambitus vno spiritu pronuntiaret: quòd denique calculus ore infertis saepe multum, ac diu loquutus fuerit. Hæc quidem naturæ parum felicitis indicia extiterunt.

Ciceroni promptior vis, & alacritas fuit, nisi quòd laterum imbecillitate non nihil initio laborauit, quòd continua exercitatione in eloquentiæ puluere tritus, ita emendauit, vt inter omnes oratores, si quando multi dicerent, ad perorationem, in qua vehementiores essent emissiones, & vox contentior reseruetur. Vfus illi cum Roscio Comædo, & AEsopo tragœdiarum actore, non parùm contulit ad actionem, sicut Demostheni satyrum periculum fuisse nouerat. Credibile est cerre ambos oratores tanto, & tam acri studio, continuaque exercitatione, à qua non honorum decursus, non ætatis flexus auocabat, ad summam agendi laudem effloruisse. Cum præsertim ad vtrumque audiendum, magni ex Græcia, totaque Italia concursus fierent. Verum vt in alto quoque mari grandiora piscium corpora visuntur: sic M. Tullius cum id nactus esset imperium, quod iisdem quibus orbis regionibus erat definitum, ipseque per omnia h onorum curricula deuectus, ad illud tandem dignitatis fastigium deuenisset, quod nomine Consulatus se ipsa dictatura extirixit, longe vberiores, atque illustriores eloquentiæ successus reliquit, quam Demosthenes, cui & vrbis fortuna contractior, & morum, rerumque gestarum ratio, ad tantum gloriæ apicem deuenire non permiserunt, nisi quis fortè concitatos à

Hæc tamen res gestas Demosthene in Philippum Macedonem, tam infelici exitu concionum fluctus, cum tot

clarissimis M. Tullij rebus gestis velit comparare. Cicero, vt ipse iure prædicat senatum, & bonos omnes legis Agrariæ, maxintarumque largitionum metu liberauit. Agrum Campanum conseruauit: potentissimis viris, qui statum reip. conuulsuri videbantur, tanquam insano torrenti se obiecit, & compressit: Antonium suum collegam cupidum prouincia, multa in repub. moientem patientia, atque obsequio miragauit: Catilinæ coniurationem vnam, post septingentos ferme annos, a quibus Roma condita erat, periculosissimam, atque funestissimam extinxit, & interata iugulis ciuitatis tela coniuratorum nefarijs manibus extorsit. Et quod magne autoritatis fuit, Octauium Casarem adolescentulum exercitijs Romanis præfecit, Imperatorio titulo ornauit, Antonium Consulem eiecit, & profligauit, de cuius salute iam tunc erat conclamatum, si Augustus in fide steteret, sed quem non potuit viuum, vltus est etiam mortuum, & Ciceronis cineres in Antoniorum perpetuum dedecus Casare ipso, ita dispensante surrexerunt. Concludamus hunc locum cum Plinio, Te dicente legem Agrariam, hoc est, alimenta sua abdicauerunt tribus: te suadente, Roscio theatralis authoris legi ignouerunt, notatasque se discrimine sedis æquo animo tulerunt: te orante proscriptorum liberos petere puduit, tuum Catilina, fugit ingenium: tu M. Antonium proscipisti. *Salus primus omnium parens patria appellare*, primus in toga triumphum; linguæque lauream merite, & facundiæ, Latinarumque literarum parens: atque vt Dictator Casar hostis quondam tuus de te scripsit, omnium triumphorum lauream adepre maiorem, quantum plus est ingenij Romani terminos in tantum promouisse, quam imperij cæteros comparisonum locos. Vide in tractatu de imitatione. Nunc Ciceronem etiam cum eminentissimis alijs Græcorum authoribus conferamus.

Demosth. e. fista alia qua Macedonica historia Lucianus exag- gerat in Demosth. en- comio, sed nimis oratorie imo posticæ.

Plin. lib. 7.

Comparatur cum Thucidide.

C A P V T L X V I I I.

Res sunt præcipuæ in Thucidide virtutes, quas Orator noster non modo accurate est imitatus, sed etiam feliciter superauit. Prima est *ὑψηλὴ* innata sensuum generositas, in quibus nihil humile, nihil demissum,

Trostræcipua Thucididis virtutes.

nihil ad plebeiam mentem deiecit. Secunda est effluens styli celsitudo. Tertia quae ingenij quasi soli bonitatem, & sublimes, inde surgentes scetus exhilarat illustrium verborum delectus, quem *καλιπρωον* appellat Halicarnasseus.

Vis istam generositatem in didis intueri, audi Sthenelaide ad Athenienses responsum.

Thucid. l. 1.

Nira sensuum generositatis in Thuci.

Τοὺς μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων οὐ γινώσκω, ἐπαινεταί τις γὰρ πολλὰ ταῦτο, οὐδ' αὖτε ἀντιπαρὸν ὅτι ἀδίκως τοὺς ἡμετέρας ζυμμάχους, καὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ τοὺς ἄλλοις πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς καὶ οὐκ ἀγαθοὶ ἔτι διπλαστικῆς ζημίας ἀξιοῦσιν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν κακοὶ γέγονεν. Equidem quid sibi Athenienses velint cum ista verbosa oratione, non intelligo, quum enim multa de suis laudibus dixerint, nunquam tamen illud sunt inficiari, à se socios nostros, & Peloponnesum violari. Atqui si se viros bonos bello illo Medico praestiterunt, nunc aurem iidem in nos sunt iniurij, digni sunt, qui dupli poenam subeant, quod à bonis moribus in malos sunt dilapsi.

Cic. 2. Philipp.

Cic. splendens, quae generositas nihil Thucidideae cedit. Sublimitas Thucididis

Haec generosè dicta. Sed nec minus generosa sunt multa, quae habet Tullius in Philippicis, quale est illud, At beneficio sū vsus tuo. Quamquam illud ipsum, quod commemoras semper praemetuli, malui me tibi debere confiteri, quam cuiquam minus prudenti non satis gratus videri. Sed quo beneficio, quod me Brundisij non occideris? quem ipse victor, qui tibi ut tu te gloriari solebas, detulerat ex latronibus suis principatum saluum esse voluisset, in Italiam ut iussisset, hunc tu occideres: Eae potuisse, quod est aliud P. C. beneficium latronum, nisi ut commemorare possint ipsi se dedisse vitam, quibus non ademerunt.

Nihil generosius hac oratione fingi potest. Infinita sunt similia. Sublimitas Thucididis maxime apparet in oratione Periclis, de non cedendo Lacedemonijs, in Plataensium apologia, in consolatione Nicias, ad exercitum. Vbi strenuus ille imperator, inter summas lacerati exercitus acerbitates agere trahens spiritum, sic incipit. *Ετι μὲν καὶ ἐκ τῶν παρόντων, ὡς ἰσχυροὶ, καὶ ζυμμάχοι ἐλπίζα χρεὶ ἐπιπέσειν, τινὲς καὶ ἐκ δεινότερων ἢ τοίων δὲ ἐσώθησαν. Μηδὲ καταμέμψασθε*

ἡμᾶς ἀγαν αὐτοὺς μήτε τῶν ζυμφορῶν, μήτε τῶν παρὰ τὴν ἀξίαν καυχουμένων, &c.

Quae Graecè, & Latine retulimus suo loco, ubi quae de Deo, & eius providentiâ obiter immiscet, faciunt grauem, & amplam sensibus orationem. Sed quae sequuntur etiam verborum delectu, & compositione, planè sunt magnifica, si non πολλοὶ τῶν ἐν ἀδελφότητι ἐπαύσαντι τὴν προδόντα δὲ νόμον τὸν λόγον τόνδε ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ πολέμων διαπομένοις ἀγορεύουσι αὐτὸν. &c. Ciceronis verò sensu celsitudo, epicherematumque densitas maxime in Philippicis elucet; καλιπρωον cum, illo nata est. Haec illi cum Thucidide communia. At sunt in Thucidide vitia per multa, ut animadvertit Halicarnasseus, quibus Ciceronis puritas nullo modo inficitur. Hic Cadmo Milesio, Aristaeo Proconesio, & cæteris superuenias, propriam quandam dicendi formam ab alijs non animaduersam, primus in historiam induxit. Primum in electione verborum cuique genti peculiarem, & obsoletam, ac peregrinam dictionem, quae tamen in suo genere pulchritudinem haberet, communi, suoque tempore usitatae linguae anteposuit. In iungendis autem, atque inter se aptandis maioribus, & minoribus particulis, grandem, austeram, asperam compositionem pro suaui, molli, & polita consecutus est. In figuris verborum adhibendis, quibus imprudens veridiores superare contendebat, putidam diligentiam posuit, ut qui totos viginti septem annos in octo libris, quos solos reliquit elaborandis consumpsit. Quos certe sursum, deorsum volutans, singulasque locutionum particulas morosus delinans in eam incidit infelicitatem, similibus ingenijs perquam familiarem, ut multa praepostere diceret, inuenteret, obscuraret, perplexosque, & inextricabiles dictionum texeret labyrinthos.

Ciceronis celsitudo. καλιπρωον

Thucididis vitia quibus Cicero caruit

Infelix nimia diligentia.

In Cicrone nihil simile, verba siquidem habet pura, nitida, sonantia, obscuras archaismorum ineptias, quasi scopolus fugit. Compositionem texti delectatam, tuamem, floridam; Et quod maximum est, in toto orationis orationis naturalis est, ut nihil anxie, & putide dicat, sed quasi argenteam venam naturali impetu ebullientem, & nunquam interstentem videas.

Cont-